

Claudia Rajlich : Fundamentální malba : Vznik, charakteristika, kořeny, význam

Práce C. Rajlichové je věnována problému, který patří k nejzávažnějším a také nejobtížnějším v dějinách moderního umění, totiž hledání odpovědi na otázku, zda lze obnovit význam malířství v situaci, kdy je často jeho klasický projev, tedy závěsný obraz, prohlašován za " mrtvý". Protože v historii novodobého umění od renesance byl závěsný obraz přímo paradigmatem výtvarného umění, je to otázka opravdu naléhavá.

Rajlichová nepochybuje, že malířství ani zdaleka neskončilo a argument pro toto přesvědčení hledá ve fenoménu **fundamentální malby**, jejíž vznik, rozsah a obsah podrobně v práci sleduje a vysvětluje. Samotný název přejímá podle názvu výstavy, kterou v roce 1975 realizovalo amsterodamské Stedelijk Museum pod vedením hlavní kurátorky Rini Dippelové. Od ní také pocházejí hlavní charakteristiky fundamentální malby, které Rajlichová výstižně shrnuje na s. 214 - 217. Sama probírá zajímavou historii vzniku výstavy a zejména sleduje, jak krystalizoval její záměr, který chtěl spojit výběr čtyř amerických malířů (Agnes Martinovou, Roberta Mangolda, Roberta Rymana a Brice Mardena) s jejich evropskými protějšky a vyznačit tak z kurátorského a výtvarně kritického hlediska zajímavou volnou skupinu, reflektující aktualitu abstraktní malby v sedmdesátých letech. Rajlichová zajímavě diskutuje difference, které se objevovaly v názorech tehdejších zainteresovaných kurátorů na pojmenování dobové tendence a podíl jednotlivých umělců na ní a v souvislosti s tím rozlišuje pojem fundamentální malby od zpřízněných pojmů,, používaných hlavně italskými a německými teoretiky " pittura - pittura" nebo "pittura analitica". Daří se jí výborně vyznačit hlavní rozdíly mezi italským - jižanským pojetím, které respektovalo poezii, světelnou iluzi a emocionalitu nebo také ideologii a pojetím " severským", které se soustřeďovalo na čistou, materiálově a modulárně pojatou abstrakci. V tom směru provádí i jakousi čistku původního seznamu vystavujících a doplňuje ho o opomenutá jména.

Práce se neomezuje jen na ideovou rekonstrukci památné výstavy, ale snaží se zakotvit fundamentální malbu i v historii moderního umění a naznačuje její genealogii už od začátků modernismu, přes klasiky abstraktní malby až k poválečnému vývoji v USA a rozvoji nového malířství v Evropě.

Přínos práce se mi jeví hlavně ve dvou bodech :

Rajlichová dokázala velice podrobně a zajímavě ukázat jak vznikl koncept fundamentální malby nejenom u samotných malířů, ale zejména u kurátorů a jak se díky jejich myšlenkové práci z něho mohla stát kategorie, se kterou lze pracovat v odborné historii moderního umění.

Pro Rajlichovou ovšem fundamentální malba není jen technický pojem, ale mentalita, tedy něco " co zůstává po celý život a s časem se nemění. " (s. 111) Tím chce zřejmě vysvětlit i příznačnou věrnost, kterou zachovávají zmiňovaní malíři svému názoru a přístupu.

Není mi ale zcela jasné, jak je to s údajnou neměnností mentality. Týká se zřejmě malíře, ale složitější to asi bude u diváka, který se i podle výkladu Rajlichové musí na mentalitu malíře teprve adaptovat a přitom je vrcholem celé pyramidy (s.99- 102).

Preferovaný zážitek z obrazu, který by měl být v těchto vztazích malíře,obrazu a diváka skutečně fundamentální, je určitě velmi dynamické povahy i když se jeví jako utkvělé zírání na monochromní barevnou plochu.

S tím souvisí i druhý bod, který považuji za velmi přínosný, totiž interpretaci t.zv. metafyzického aspektu fundamentální malby. Rajlichová sice trochu přehání, když píše . " Od počátku věků byl umělec považován za řemeslníka srovnatelného s tvořícím Bohem " (s. 206), ale myslím, že se jí celkem daří prokázat, že fundamentální malba právě díky svému " metafyzickému" a "relevačnímu" aspektu je schopna navázat kontakt s hlubokou tradicí malby a v tom směru pozitivně odpovídat na onu zásadní otázku po další existenci malířství jako takového v našem věku.

Zajímalo by mne, zda k té "relevaci diváka" (relevaci si překládám jako osvětlení) dospěli fundamentální malíři až postupně, nebo zda byla už od počátku součástí jejich konceptu. (Koncept přitom nechápu jen jako návod k provedení díla, ale i jako jeho intuitivní propozici.)

Práce svědčí o vynikající znalosti látky a pečlivé přípravě ohledně literatury včetně shromáždění uměleckých prohlášení a textů k výstavě Fundamental Painting.

Rozhodně ji doporučuji k obhajobě.

Prof.PhDr.Petr Wittlich, CSc